

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дбн Майя Петрова Стойнева,
Катедра по ботаника при Биологическия факултет на Софийския университет
"Св. Климент Охридски",

назначена със Заповед РД-16-287/7.12.2017 г. на Ректора на Шуменския университет „Еп. Константин Преславски“ за член на Научно жури за провеждане на конкурс за заемане на академична длъжност “професор” в област на висше образование 4. Природни науки, математика и информатика, професионално направление 4.3 Биологически науки, Научна специалност 01.06.03 Ботаника към Факултета по природни науки на ШУ „Еп. К. Преславски” (обявен в ДВ бр. 81/10.10.2017) с единствен кандидат доц. д-р Димчо Захариев Иванов.

Представената документация отговаря на изискванията на чл. 29 от ЗРАС в България и технически е оформена изрядно в 16 основни документи и папки, което изключително улеснява рецензирането.

Димчо Захариев Иванов (род. 19.06.1974) е завършил Шуменския университет „Еп. Константин Преславски“ през 1997 г. като магистър-биолог, учител по биология и химия, а през 2005 г. там успешно защитава и дисертационен труд. Понастоящем той е доцент – преподавател по ботаника във Факултета по природни науки на Шуменския университет, където е преминало професионалното му развитие от специалист-биолог (1998-2006), асистент (2006-2007), старши асистент (2007-2008), главен асистент (2008-2012) до доцент (от 2012 досега).

Основните области на научни интереси на Димчо Захариев Иванов са свързани предимно с флористични и биоконсервационни изследвания, със специално внимание към лечебните растения, а също така и към проучване на природните местообитания.

В настоящия конкурс доц. д-р Д. Захариев участва с разнообразни по обем и характер научни трудове, отразени коректно в приложените документи. Всички

представени материали категорично показват, че научноизследователска му дейност е с ясно изразен профил в областта на обявения конкурс.

Доколкото всички представени трудове са преминали през рецензиране, не бих искала да повтарям този процес. Затова направо ще се спра на приносите в научните трудове на единствения кандидат в конкурса като поставя само един въпрос, свързан с научни трудове I.1 и V.2. Според Географския речник на България (Мичев и др. 1980) *Шуменското плато* до 25 март 1950 г. носи името *Шуменски височини*, а до 31 декември 1965 г. е известно като *Коларовски височини*. Вероятно авторите на третия том на Флората на Северо-западна България (Д. Захариев и Е. Радославова) и на статия в престижната *Phytologia Balcanica* (D. Zahariev) имат сериозно основание да изберат в тези публикации името *Шуменски височини*?

Справката за научните приноси в публикациите на доц. д-р Д. Захариев е изработена в принципно съответствие с представените трудове. Много важен момент е, че по-голямата част от получените резултати са оригинални и са получени при теренни проучвания, малка част са с потвърдителен характер. Бих искала да направя уточнения само по отношение на някои от формулировките в тази справка. Доколкото още в материалите по конкурса за доцент кандидатът е представил публикации, в които „за пръв път описва флората на Лилякското плато (451 вида)“ и е „актуализиран и съществено допълнен с нови 254 вида списъкът на висшите растения по Шуменското плато“, като приемам, че всяка от тези флори е допълнена с над 300 вида и всички данни за спонтанно разпространените видове за първи път са систематизирани, бих предложила приносите 1.1.2 и 1.1.3 да се предефинират съответно като: „съществено допълнена и актуализирана е флората на Шуменските височини, систематизирана за пръв път в том 3 на Флората на Северозиточна България..“ и „съществено допълнена и актуализирана е флората на Лилякското плато, систематизирана за пръв път в том 5 на Флората на Североизточна България..“. В този смисъл и по същата причина е добре да се предефинира и принос 3.2 за растенията с природозащитен статут, ендемити и реликти на Лилякското плато. За териториите на три географски района на страната е описана флората, за четири географски района е съставен първи списък на

растенията с природозащитен статут, ендемити и реликти и за пет района е съставен първи списък на лечебните растения. Принос е установяването както на 11 нови вида от 11 рода за целия флористичен район „Североизточна България“ и 2 нови вида от 2 рода за флористичен район „Странджа“, така и на нови находища на 2 редки орхидеи в страната. Единият от последните два вида е включен в първия том на Червената книга на Република България (Пеев 2013) с категория „Критично застрашен“, а установеното находище е не само първото на територията на Северна България, но е и разположено на значително по-малка надморска височина (300 м н.в.) в сравнение с известните досега (между 960 и 1260 м н.в.). Друг много важен принос е установяването на нов тип местообитание в Дунавската равнина. Това природно местообитание 5130 е включено в Европейската директива 92/43/ЕИО (по-популярна като Директива на местообитанията или още Хабитатна директива), в Приложение 1 на Закона за биологичното разнообразие и в третия том на Червената книга на Република България (Бисерков 2013). Във връзка с изучаването и опазването на биоразнообразието на страната е необходимо да отбележим приносите, свързани с: 1) установяването на предпочитаното разположение в непосредствена близост до пътна инфраструктура на субпопулациите на *Himantoglossum caprinum* Spreng. (сем. Orchidaceae) - един от целевите видове, предмет на опазване в Европейската екологична мрежа „Натура 2000“; 2) установяването при теренни проучвания и картирането на разпространението на инвазивни видове на териториите на природните паркове „Шуменско плато“ и „Странджа“ (съответно 19 и 5 вида); 3) съставянето на първия общ списък на реликтните видове на България, включващ 183 терциерни и 163 кватернерни вида, или общо 346 вида от 207 рода на 81 семейства.

На второ място трябва да бъдат изведени методичните приноси и тук особено внимание бих искала да отделя на създаването и реалното провеждане на първия в български университет курс за електронно обучение по ботаника в рамките на Европейския проект Key to Nature, реализиран при използване на системата Moodle. Практическият опит, свързан с провеждането на курса и оценката на получените резултати, дават основание на кандидата (и неговия съавтор) да изведат и аргументират предимствата на електронното обучение както

в теоретичното университетско образование, така и в теренната практическа работа по изучаване на биоразнообразието. Тук специално отделям внимание на този принос, защото като главен редактор на списанието, публикувало тази първа у нас статия, свързана с електронното обучение по ботаника, добре помня консерватизма, дори скептицизма, с който тези идеи за нов тип преподаване и обучение бяха посрещнати от колеги преподаватели-ботаници. Времето, изтекло оттогава недвусмислено доказва правотата на авторите и у нас електронните курсове, свързани с преподаването на различните аспекти на ботаниката, непрекъснато се увеличават и разнообразяват. Учебните електронни пособия, създадени от доц. Захариев (самостоятелно или в съавторство) са още една важна стъпка в развитието на този тип обучение в България и могат да послужат като модел за развитие на учебните пособия и в други наши университети и научни звена. Считаю, че посочването на научните трудове 1-4 само като „справочна литература“ е израз на добре известната скромност на доц. Захариев и това се отнася и до посочването на *Албума на лечебните растения* (издаден на български и английски език) само като „учебна литература“. Въпреки че са лишени от традиционните за флорите подробни цитатни блокове, тези трудове имат значително по-висока стойност, свързана с документирането и опазването на биоразнообразието на висшите растения (вкл. лечебните) на България. Тези аспекти са основни в научноизследователската дейност на кандидата в настоящия конкурс и заслужават много висока оценка

Представените накратко резултати са отразени в научните публикации на доц. д-р Д. Захариев, с които той участва в конкурса - общо 38 на брой. Те са публикувани след присъждане на докторската степен и след заемането на академичната длъжност „доцент“. Общият брой на трудовете на кандидата е 64 и така представените за конкурса трудове съставляват 59% от общата му научна продукция. В 11 от публикациите (29%) той е единствен автор, а в 24 (т.е. 63%) – е първи автор. Така в 35 от публикациите, т.е. в 92%, той е първи или единствен автор. От всички трудове 32 са на английски език (т.е. 84%) и 6 (т.е. 16%) са на български език.

Към Списъка на трудовете, представени за участие в конкурса, имам следните коментари, забележки и препоръки. Прави впечатление изключителната коректност на кандидата при организирането на списъка, вкл. прилагането на минималните условия за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ по Протокол Д-01-002 на ФС на ШУ „Еп. К. Преславски“ от 23.09.2015 и точното посочване на съответния тип импакт фактор за конкретната година на публикуване. Струва ми се дори, че в педантичната си изрядност, доц. Захариев се е попрестарал в разделянето на реферираните и индексирани списания на издадени в чужбина и издадени в България. Това беше по-стара практика в академичните и научните ни среди, която в известна степен подценяваше списанията, издавани у нас. Затова в дискусиата по-долу, ще разглеждам тези списания заедно. Като напълно признавам и уважавам автономното законово право на всеки университет и научен институт да определя собствени критерии, бих искала да отбележа, че в представените в цитирания по-горе Протокол (или по-точно, в неговата извадка) изисквания към кандидатите не са споменати монографии, книги и др., които по принцип високо се оценяват в научната продукция при атестации, акредитации, конкурси и др. в България. В някои институции и случаи дори представянето на монография се приравнява на 10 импактфакторни публикации. Публикациите с номера 11 и 12 са в Годишника на СУ „Св. Климент Охридски“, който се публикува в електронен и хартиен вариант с два различни ISSN-а и е рефериран в WorldCat, Google Scholar, Harzings' Publish or Perish, IKI и др. бази. Поради това приемам, че в конкретния конкурс 38те научни труда на доц. Захариев са: 4 монографии (всичките рецензирани), 11 статии в реферирани и индексирани списания, 12 в реферирани списания и 11 публикации в нереперирани научни издания (предимно доклади от конференции, публикувани в пълен текст).

Представените цитати са 44 и техният брой очевидно надхвърля изискуемите 40 цитата. При изследваната от кандидата регионална съвременна флора и при публикуване на част от трудовете на български език цитиранията са предимно в статии, материали от конференции и дисертации, свързани с работата по конкретната флора или отделните ѝ видове, а също така и в Конспекта на висшите

растения в България. Логично изключение е цитирането в международни издания на трудовете на кандидата, свързани с все повече развиващото се електронно обучение и практическото му приложение (напр. цитат 32 в издание на Springer). Статията на Zahariev & Mihnev 2015 (с номер 12 в списъка от публикациите по конкурса) има цитати, непосочени в списъка: 1) Узунов Б. А., Стойнева-Гертнер М. П. 2015. Изследване на усвояването на специфични български и латински термини в контекста на уеббазираното обучение. – В: Перчеклийски, Л. (отг. ред.), Лингвистиката: история, предизвикателства, перспективи, Университетско издателство „Неофит Рилски“, Благоевград, 384-389; 2) Uzunov B. 2015. Challenges and ideas on e-based courses for biologists – В: Янева П. (съст.), Иновативно обучение в 21 век, Полиграфюг АД, 101-107.

Към оформлението на списъка с цитатите имам още няколко коментара и бележки, които ще представя последователно. Работата на Научното жури би била улеснена ако кандидатът беше посочил съответния номер на статията, която се цитира, в списъка на публикациите си. Цитат 39 практически е автоцитат поради съавторството с К. Косев и П. Бойчева. В същото време, същата обзорна статия за лечебните растения по северното ни черноморско крайбрежие е цитирана още два пъти – в Годишника на СУ „Св. Климент Охридски“ (Cherneva D., G. Yaneva & D. Ivanov 2017. Impact of demographic characteristics of the local population of the Northern Black Sea coast on the use of medicinal plants. – Ann. Univ. Sof., Book 2-Botany 101: 89-94) и в Acta Zoologica Bulgarica (Kozuharova E. K., Functional flower morphology and entomophilous pollination syndromes in Cape Kaliakra Nature Reserve (North Black Sea coast, Bulgaria). – Acta zool. bulg., Suppl. 101). Последната статия е в импактфакторно издание и във връзка с това бих искала да отбележа, че в списъка с цитатите не е посочен импакт факторът или SJR-ът на списанията, в които са цитиранията. Така например за съответната година когато е цитиран кандидатът PLOS One има IF=3.234 (2014), Review of Palaeobotany and Palynology е с IF=1.933 за 2012 (цитати 16 и 17). Този тип цитирания свидетелстват за международната разпознаваемост на кандидата в настоящия конкурс.

В резултат на направените коментари общият брой на цитатите на доц. д-р Д. Захариев става 47.

В материалите за конкурса е представен списък със 17 участия в научни форуми: 1 международна конференция в чужбина, 4 национални конференции с международно участие и 13 национални. От тези участия 3 са самостоятелни, а останалите са в колективи, с което се потвърждават декларираните от него умения и компетенции за работа в екип. Повечето от участията са с негови студенти в резултат на съвместната им работа, на важността на която специално ще се спра по-нататък в текста на рецензията. Участието в научните форуми категорично допълва представата за изследователските постижения на кандидата и за неговата научна активност.

Професионалните умения на доц. д-р Д. Захариев се потвърждават и от участието в 8 проекта: 4 научни университетски, 2 научни национални (единият от които е със съфинансиране от Европейската програма Life+) и 2 национални образователни. Бих препоръчала при други представяния на кандидата в образователни проекти, свързани със студентски практики, да бъде посочена конкретната му роля – напр. на академичен наставник, на ръководител на практика или др.

Доц. д-р Д. Захариев е редактор на научен сборник с доклади от национална конференция с международно участие (2017).

Той е дългогодишен член на три професионални организации – 2 национални и 1 международна. Чест прави на кандидата, че въпреки заеманата от него академична длъжност на хабилитиран преподавател, той продължава обучението и повишаването на квалификацията си чрез участие в обучителни курсове (Приложение 51 в представените документи по конкурса).

Цялостният облик на доц. д-р Д. Захариев като кандидат за заемане на академичната длъжност „професор“ би бил представен непълно без учебнопреподавателската му работа. Тази изключително важна дейност е оставена специално за края на рецензията, за да може да бъде отделена голямата ѝ роля в професионалния живот на Д. Захариев, защото, очевидно, на тази дейност кандидатът посвещава много време и сили като разработва 8 нови учебни програми (3 за ОКС „магистър“ и 5 за ОКС „бакалавър“) и участва в създаването на три учебни пособия като първи автор. Отбелязвам три пособия, защото едното от тях е

публикувано на български и английски език, но по същество е едно и също. Това е посочено и в авторската справка за приносите от самия кандидат, като е мотивирано с идеята за популяризиране на богатството на лечебните растения на България. Това в никакъв случай не намалява стойността на представените пособия, свързани с ботаниката, които оценявам високо и поради това, че са електронни и че са изградени и оформени въз основа на оригинални авторски снимки на базата на богатия преподавателски опит на авторите. Немаловажен е фактът, че тези пособия са преминали през рецензиране от наши високоуважавани колеги (проф. д-р Нешо Чипев и доц. д-р Елена Генова). Третото пособие е от по-общ характер, съдържа неавторски снимки и е рецензирано от проф. д-р Румяна Йовева – то несъмнено допринася за повишаването на общата култура на студентите в различни области и разпалване на интереса им към любопитните факти за заобикалящия ни свят. Бих искала да отбележа обаче, че при опит за директно отваряне чрез посочените в документите линкове, успях да стигна само до пособие номер 3 и за рецензирането ползвах представените в документите пдф-и. Убедена съм, че преподавателската работа на доц. Захариев в съчетание с представените материали допринася за издигането на престижа на преподаването по ботаника в Шуменския университет и изиграва роля за привличане на студенти-кръжочници и дипломанти. Това се вижда и от факта, че от 2012 година насам доц. Захариев е випусков ръководител на един курс студенти и е научен ръководител на 10 успешно защитили дипломанти (с което общият брой на защитилите под негово ръководство от 2008 г. насам става 15). Със свои 17 студенти доц. Димчо Захариев има 21 участия в научни форуми. Държа да отбележа, че не всички хабилитирали се преподаватели у нас са доказали подобни високи показатели в конкурсите си. Доколкото представените документи се отнасят за конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в университет, специално подчертавам тази активност на кандидата, която отнема изключително много време и сили и трябва да бъде много и много високо оценена защото е в основата на създаването на научните школи. Към тази важна будителска дейност отнасям и работата с ученици (участие в два образователни проекта, научно жури и др.), които са потенциалните бъдещи студенти. Бих искала отново да подчертая, че доц. Д. Захариев е сред

далновидните пионери, въвели електронното обучение по ботаника у нас при практическата си работа със студентите от Шуменския университет.

При участието в Научното жури в конкурса за доцент на д-р Д. Захариев през 2012 г. в документацията имаше справка, показваща високата учебна заетост на кандидата (над 480 часа). Допускам, че през последващите академични години той отново е имал висока учебна заетост и бих препоръчала тя да се приложи към документацията по конкурса. От представените данни виждам, че той води занятия на минимум две специалности (Екология и опазване на околната среда и Педагогика на обучението по биология и физика) в ОКС „Бакалавър“ и на минимум две специалности (Екология на лечебните растения и Дидактика на биологията и здравното образование) в ОКС „Магистър“.

Немаловажна е и голямата административна, организационна и популяризационна дейност на доц. Захариев. Те отнемат много време и сили и често бива подценявана и дори избягвани от учени, устремили се към чисто научна кариера. Порадо това високо оценявам тази страна от разнообразните дейности на кандидата за заемането на академичната длъжност „професор“: ръководител на катедра и участие в Катедрен, Факултетен и Академичен съвет на Шуменския университет, участие в кандидат-студентските кампании, работа със Студентски съвет, две участия в организирането на Международния ден на очарованието на растенията (2015 и 2017; като отбелязвам, че посочването на две еднакви години за тях в документите – 2017 – е чисто техническа грешка) и др.

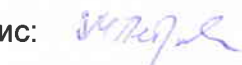
Имам дългогодишни лични впечатления от доц. д-р Д. Захариев още от студентските му години и работата по време на доброволните бригади на Атанасовското езеро. Мога да твърдя, че той е всеотдаен, отговорен и системен изследовател на българската флора и растителност и работи активно не само за тяхното изследване и опознаване, но и за запазването им за бъдещите поколения.

Всички отправени въпроси, направени бележки и коментари не целят омаловажаване на научния принос на единствения кандидат в настоящия конкурс. Напротив, въз основа на представените конкурсни материали и дългогодишните ми лични впечатления считам, че преподавателският опит и изследователските постижения на доц. д-р Димчо Захариев Иванов са достатъчно основание за

избирането му за професор по 4.3. Биологически науки (ботаника) във Факултета по природни науки на Шуменския университет „Еп. Константин Преславски“, поради което си позволявам да дам положителна оценка на представените материали и да препоръчам на уважаемите членове на Научното жури да подкрепят този избор.

30.01.2018 г.

Подпис:

/Проф. дбн М.Стойнева/